

Історія релігій

УДК 2-77+УГКЦ+21

Анатолій Бабинський

ІДЕЯ ПАТРІАРХАТУ УГКЦ В УКРАЇНСЬКІЙ ДІАСПОРІ НАПЕРЕДОДНІ ДРУГОГО ВАТИКАНСЬКОГО СОБОРУ

Anatolii Babynskyi

THE IDEA OF PATRIARCHATE OF THE UGCC IN THE UKRAINIAN
DIASPORA ON THE EVE OF THE SECOND VATICAN COUNCIL

***Анотація:** У статті висвітлено розвиток ідеї патріархату в Українській Греко-Католицькій Церкві у діаспорі, із окремим фокусом на середовищі третьої хвилі української еміграції у 1945–1962 роках. Після завершення Другої світової війни близько 250 000 українських біженців опинились на території Західної Європи, звідки вони протягом 1947–1955 років розселились в країни Північної та Південної Америки, Західної Європи та Австралії. Досвід їхнього перебування в таборах переміщених осіб був позначений зростанням ролі Церкви, яка продовжила відігравати важливу роль в їхньому житті і після їхнього переселення до згаданих країн. DP-табори стали місцем зближення між українськими греко-католиками і православними, одним з наслідків чого були звернення українського греко-католицького єпископату з пропозицією створення спільного патріархату з українськими православними, який був би в єдності з Римом. З іншого боку, розширення географії присутності УГКЦ та заснування нових*

митрополій в Канаді і США висунуло на перший план питання єдності всіх структурних одиниць цієї Церкви на глобальному рівні, яку, як дехто вважав, міг забезпечити саме патріархат. Наостанок, патріархат почав розглядатись українською повоєнною еміграцією як засіб збереження єдності діаспори перед лицем асиміляції та дезінтеграції, а в майбутньому як інституція, що могла ефективно допомагати відродженню Церкви на батьківщині після здобуття нею незалежності. Останній аспект патріархальної ідеї справив значний вплив на постановня Українського патріархального руху, а його близькість з цілями, які ставила перед собою третя хвиля української емірації, забезпечила рухові високий рівень масовості і пасіонарності.

Ключові слова: патріархат УГКЦ; українська діаспора; II Ватиканський собор; Йосиф Сліпий; Патріархальний рух.

Abstract: The article covers the development of the idea of patriarchal status in 1945-1962 within the Ukrainian Greek Catholic Church in the diaspora, focusing mainly on the third wave of Ukrainian emigration. After the Second World War, about 250,000 Ukrainian refugees found themselves in Western Europe (DP camps), from where in 1947-1955, they moved to the countries of North and South America, Western Europe and Australia. The growing role of the Church, which continued to play a significant role in their lives after their resettlement to the countries mentioned above, marked the experience of their stay in the DP camps. The DP camps became a place of a closer rapprochement between Ukrainian Greek Catholics and Orthodox Christians, one consequence of which were the appeals of the Ukrainian Greek Catholic bishops with a proposal to create a joint patriarchate with Ukrainian Orthodox, which would be in unity with Rome. On the other hand, the expansion of the geographical presence of the UGCC and the founding of new metropolises in Canada and the United States brought to the fore the question of the unity of all structural units of this Church at the global level, which, as some believed, could have been secured by the patriarchal insti-

А. Бабінський. Ідея патріархату УГКЦ в українській діаспорі...

tution. Finally, the patriarchate was considered by the post-war Ukrainian emigration as a means of preserving the unity of the diaspora in the face of assimilation and disintegration. Furthermore, in the future, as an institution that could effectively help the Church revive at home after independence. The last aspect of the patriarchal idea had a significant impact on the emergence of the Ukrainian patriarchal movement, and its closeness to the goals set by the third wave of Ukrainian emigration provided that movement with a high level of massiveness and passionate vigorousness.

Keywords: *Patriarchate of the UGCC; Ukrainian diaspora; Second Vatican Council; Josyf Slipyj; Patriarchal Movement.*

Постановка проблеми. В українській історіографії виступ митрополита Йосифа Сліпого на другій сесії II Ватиканського собору в контексті змагань Української Греко-Католицької Церкви за патріархат вважається переломним. Одним з наслідків цього виступу було зародження масового мирянського патріархального руху, який охопив церковні осередки практично у всіх країнах розселення третьої хвилі української еміграції. Ідея, висунена на Соборі Йосифом Сліпим, має свою передісторію, яку на сьогодні добре висвітлено у відповідній літературі. Проте поза увагою більшості досліджень залишається факт розвитку ідеї патріархату в середовищі повоєнної української еміграції. Тому аналіз цієї еволюції, яка відбувалась як в самій УГКЦ, так і в українській діаспорі у цілому, протягом 1945–1963 років є актуальним не лише задля кращого розуміння контексту, в якому Йосиф Сліпий застав Церкву в діаспорі і який багато в чому визначав його дії, але й задля поглиблення знань про причини постановня у 1964 році масового мирянського руху в українській діаспорі на підтримку ідеї патріархату.

Аналіз джерел та літератури. Серед дослідників, які торкалися питання розвитку ідеї патріархату УГКЦ піс-

ля Другої світової війни, слід виділити І. Нагаєвського, який у своїх працях [Нагаєвський 1961, 1976], однак, лише побіжно зупинився на періоді, що безпосередньо передував II Ватиканському соборові, підкреслюючи, що виступ Йосифа Сліпого на Соборі з пропозицією встановлення патріархату був «несподіваним» [Нагаєвський 1976: 89]. Праця А. Баб'яка [Babiak 2005] може вважатись найбільш повною на сьогодні розвідкою, присвяченою розвиткові ідеї патріархату в УГКЦ. Проте, аналізуючи події, які передували виступові Йосифа Сліпого на Соборі, цей автор звернув увагу лише на розгляд питання українського патріархату на засіданнях передсоборної комісії *de Ecclesiis Orientalibus* у 1961 році [Babiak 2005: 94–95], залишивши поза увагою увесь період після 1945.

Таким чином **метою цієї статті** є аналіз розвитку ідеї патріархату в середовищі української діаспори після завершення Другої світової війни, з увагою до викликів та загроз, з якими стикнулася третя хвиля української еміграції, а також впливу цих факторів на розуміння представниками цієї групи патріаршої інституції.

Наукова новизна дослідження полягає в доведенні безперервності процесу розвитку ідеї патріархату УГКЦ між 1945–1963 роками. У статті детально показано, що виступ Йосифа Сліпого на II Ватиканському соборі не був «несподіваним», а став органічним продовженням процесів, які тривали в УГКЦ в діаспорі ще до моменту його приїзду до Рима у 1963 році.

Виклад основного матеріалу дослідження. Третя хвиля української еміграції (бл. 250 000 осіб), більшість представників якої покинули батьківщину між 1939–1944 роками, сформувалась як окрема еміграційна група з власними цілями й ідеалами (збереження єдності і національної

А. Бабінський. Ідея патріархату УГКЦ в українській діаспорі...

самобутності, звільнення і відродження України тощо) в період перебування в таборах DP (*displaced persons* – переміщених осіб) та військовополонених на території Західної Німеччини, Австрії та Італії (1945–1955). Процес її фреймінгу, в процесі якого формується колективна ідентичність нових емігрантів [Sökefeld 2006: 271], відбувався в контексті надання мешканцям DP-таборів обмеженого самоврядування з боку UNRRA (*United Nations Relief and Rehabilitation Administration* – Адміністрації Організації Об'єднаних Націй для допомоги і відбудови), яке повинно було сприяти зменшенню негативних психологічних наслідків вимушеної еміграції, подоланню апатії та покращенню суспільної взаємодії [Luciuk 2000: 143–146]. Життя в межах «маленьких Україн», які постали внаслідок цього на території таборів, характеризувалось не лише потужним пожвавленням суспільно-культурного життя, але й зростанням ролі релігії в житті їхніх мешканців. Дослідження, присвячені ролі релігії в житті діаспор свідчать, що навіть ті, хто до еміграції був байдужим до релігійних питань, потрапивши в нові життєві обставини, часто змінюють свої настанови. Релігійні спільноти стають для емігрантів, особливо для їх першого покоління, «домом вдалині від дому» [Tweed 1997: 96]. Однією з причин зростання ролі релігії на еміграції є відносна легкість її «транспортування» за межі батьківщини, у порівнянні з іншими елементами колективної ідентичності [Johnson 2012: 95]. Таким чином, саме через релігійні практики українські емігранти «активізували» єдність із батьківщиною. За словами Олександра Барана, церковні обряди були немов «продовженням» життя на рідних землях та «духовно уприсутнювали втрачену батьківщину в душах емігрантів» [Baran 1992: 153–154].

Однією з характерних рис зростання ролі релігії в житті емігрантів була поява низки публікацій представників світської і церковної інтелігенції щодо особливої ролі і цінності Церкви на чужині. Яскравим прикладом є брошура одного з майбутніх лідерів патріархального руху Богдана Лончини «Українська Католицька Церква і ми» [Лончина 1946]. У ній автор, окрім підкреслення важливого місця УГКЦ для емігрантів в цілому, порушив також і тему патріархату УГКЦ, в якому він вбачав «добуття відповідних позицій і відповідної пошани для нас як народу і як найповажнішої та найчисельнішої католицької групи на Сході» [Лончина 1946: 8]. Паралельно з цим Б. Лончина підняв справу спільного патріархату греко-католиків і православних, який, на його думку, міг би стати засобом об'єднання українського суспільства. Цю ідею він пов'язував із унійними ініціативами митрополита Андрія Шептицького, підкреслюючи, що такий спільний патріархат повинен був би бути в єдності з Римом [Лончина 1946: 13].

Тези Богдана Лончини не містили нічого нового супроти попереднього періоду розвитку ідеї патріархату в УГКЦ. Як і протягом передвоєнного періоду, в УГКЦ співіснували поруч відразу дві концепції патріархату: одна з яких обмежувалась лише УГКЦ, а інша охоплювала також і українських православних. Остання, в умовах еміграції, була підсилена поживаленням контактів між греко-католиками і православними в ДР-таборах, оскільки на їх території поруч співіснувало близько 120 громад УГКЦ і 80 – УАПЦ [Luciuk 2000: 146]. Одним із результатів щоденної взаємодії між представниками обох українських Церков була безпрецедентна до того часу спроба написання спільної і узгодженої історії Української Церкви в рамках «Енциклопедії українознавства» у 1949 році із залученням гре-

А. Бабінський. Ідея патріархату УГКЦ в українській діаспорі...

ко-католицького і православного авторів [Чубатий, Полонська-Василенко 1949: 601–622]. З іншого боку, близьке співіснування греко-католицьких і православних парафій часто супроводжувалось тим, що, беручи участь в богослужіннях і релігійних святкуваннях, вірні часом не звертали увагу на конфесійну належність тієї чи іншої громади [Марусин 2008: 118]. В підсумку, цей «український екуменізм» викликав занепокоєння в Римській апостольській столиці, через можливість переходів греко-католиків до Православної Церкви із патріотичних мотивів [Bohachevsky-Chomiak 2018: 417].

У першій половині 1950-х років питання патріархату обговорювалось також на сторінках політичної преси української діаспори. Українськими політичними лідерами на еміграції патріархати Православної і Греко-Католицької Церков розглядалися, перш за все, як чинники інституційного відмежування українських вірних від будь-яких зовнішніх впливів [Карбович 1951, 1956] (З. Карбович – псевд. Ярослава Стецька). З іншого боку, їхню увагу привертала ідея створення спільного греко-католицько-православного патріархату [Ребет 1956а, 1956b]. Для низки українських емігрантських політиків спільний патріархат видавався перспективним інструментом ліквідації однієї з існуючих ліній поділу в середовищі української діаспори. Поєднання греко-католиків і православних допомогло б, на їхню думку, усунути міжконфесійний антагонізм і напругу та сприяло б підсиленню «українського голосу» на міжнародній арені.

На найвищому рівні тема патріархату вперше після війни зазвучала під час першої конференції українських єпископів, що відбулась у 1957. За підсумками своєї зустрічі з нагоди заснування греко-католицької митрополії в Канаді

українські єпископи оприлюднили офіційне Спільне пастирське послання, значну частину якого було присвячено питанню єдності із українськими православними. В передостанньому розділі свого звернення греко-католицької владики запропонували православним розпочати діалог (з ними або напряму з Римом) стосовно єдності, умовою якої могло б бути заснування Київського патріархату. При цьому, головною мотивацією греко-католицького єпископату було не так об'єднання українського християнства, як, радше, єдність «нез'єдинених братів у Христовій Церкві» [Спільне пастирське послання 1957: 15].

Черговим приводом піднесення питання патріархату на найвищому рівні УГКЦ в діаспорі стало заснування української греко-католицької митрополії в США у 1958 році. Під час урочистостей з нагоди інтронізації першого очільника Філадельфійської митрополії митрополит Вінніпезький Максим Германюк зазначив, що завдяки розпо-рошенню священників і вірних по цілому світі (зокрема, в межах СРСР) та заснуванню нової структури в США, УГКЦ стала «вселенською». Тому він висловив надію, що географічне розростання церковного організму призведе врешті-решт до заснування Київського патріархату [Промова митрополита Кир Максима 1959: 97]. Схожу думку в часі Філадельфійських святкувань висловив один з майбутніх засновників патріархального руху проф. Микола Чубатий, підкреслюючи, що створення нової митрополії відкриває шлях до відновлення у майбутньому Київської митрополії вже у новому статусі – патріархату [Чубатий 1959: 289].

Кульмінацією виступів українського греко-католицького єпископату стосовно патріархату стало «Пастирське послання українських владик до українського народу», оприлюднене за підсумками третьої зустрічі українського

А. Бабінський. Ідея патріархату УГКЦ в українській діаспорі...

єпископату, яка відбулась 12–16 жовтня 1959 року в Римі. Текст колективного звернення, під яким поставили свої підписи дванадцять єпископів, містило заклик до українських православних владик звернутись «перед близьким уже Вселенським Собором з покірним проханням об'єднати нас в одному Київському Патріархаті українського народу, в злуці з св. Апостольським Престолом у Римі» [Пастирське послання українських владик 1959: 9]. На відміну від послання 1957 року, цього разу українські греко-католицькі єпископи сфокусували свою увагу на відновленні єдності саме українського християнства, а не лише на ідеї єдності православних із Римом, що свідчило про поступову зміну парадигми в УГКЦ щодо стосунків із православними в екуменічному дусі майбутнього Собору.

Проте відповідь українських православних єпископів у діаспорі була негативною. У своєму Соборному посланні від 30 квітня 1960 року вони зі свого боку закликали «всіх греко-католицьких Владик, усе греко-католицьке Духовенство та весь греко-католицький народ покинути чужий і ворожий нам Рим, і вертатися додому, – до своєї рідної Матері, Церкви Православної!» [Соборне послання 1960: 2].

Паралельно з цими подіями ширші кола УГКЦ почали звертати більшу увагу на інші аспекти ідеї патріархату, які після 1963 року стали центральними як в діяльності Йосифа Сліпого, так і патріархального руху. Пов'язано це було з викликами, що постали перед третьою хвилею української еміграції, яка, після кількох років компактного проживання в DP-таборах, до середини 1950-х років завершила своє розселення в країнах Північної та Південної Америки, Західної Європи та Австралії, де впритул зіткнулась з проблемою асиміляції і дезінтеграції. Відсутність

єдиного еміграційного центру, існування якого не могли забезпечити конфліктуючі між собою політичні угруповання, сприяла тому, що саме Церква, з її добре розвинутою мережею структур різного рівня, почала розглядатись як найбільш ефективний інтеграційний чинник. Навіть з погляду українських політичних діячів на еміграції церковні структури почали трактуватись з перспективи єдності діаспори і як забороло проти її розчинення в оточенні. Крім цього, на думку Лева Ребета, лише створення українського патріархату в діаспорі забезпечило б УГКЦ необхідними ресурсами і механізмами для розвитку з огляду на майбутнє завдання відродження Церкви в Україні [Ребет 1957: 3].

У цей же час тема патріархату стала предметом зацікавлення українських науковців [Лист Петра Ісаїва до Миколи Чубатого від 23 жовтня 1959 року], а також обговорювалась під час наукових семінарів НТШ у Філадельфії [Нагаєвський 1976: 186]. Отець д-р Ісидор Нагаєвський, який брав участь в цих семінарах, вважав, що патріархат міг би не лише консолідувати всі церковні структури в діаспорі, але сприяв би збереженню діаспорою її національного обличчя задля відновлення в майбутньому церковних структур на батьківщині, після падіння комунізму [Nahayewsky 1962: 3].

У 1960 році, на прохання єпископа Торонтського Ізидора Борецького, о. д-р Мелетій Соловій, ЧСВВ подав пропозиції стосовно тем, які, на його думку, українські владики могли винести на обговорення в часі II Ватиканського собору. Першочерговою проблемою, яку о. Соловій виділив у своєму тексті, була відсутність «надрядного (українського) керівного церковного центра». На його думку, усунути цей недолік могло б лише створення патріархату із титулом

А. Бабінський. Ідея патріархату УГКЦ в українській діаспорі...

«Київського і всієї України-Руси». Це, за словами о. Соловія, не лише б піднесло престиж Греко-Католицької Церкви «і в Краю, і на еміграції», допомогло б їй «проявити більшу ініціативу й активність на всіх ділянках церковного життя» (в тому числі й у справі єдності українського християнства), сприяло б її «відлатинщенню» в «юридично-канонічному змислі», але також скріпило б єдність Церкви на еміграції [Соловій 1960].

Напередодні самого Собору, як вже було згадано вище, питання українського греко-католицького патріархату було винесене на обговорення підготовчої комісії *de Ecclesiis Orientalibus*. Під час голосування ідея піднесення Київського престолу до статусу патріархату отримала 13 з 18 позитивних голосів членів комісії. Проте на рівні Центральної підготовчої комісії було прийняте рішення не виносити на обговорення питання партикулярного рівня, а обмежитись лише загальною згадкою про можливість створення нових патріархатів в майбутньому [Babiak 2005: 95–96].

Йосиф Сліпий, без сумніву, був добре ознайомлений з різними аспектами ідеї патріархату УГКЦ. Вона активно обговорювалась в греко-католицьких богословських колах до війни і навіть увійшла до підсумкових резолюцій Львівського унійного з'їзду 1936 року [Кучабський 1938: 258]. Був він свідомий і подальшого розвитку цієї ідеї в діаспорі, оскільки влітку 1963 року обговорював її в Римі з о. Ісидором Нагаєвським [Лист Йосифа Сліпого до Миколи Чубатого від 6 серпня 1963 року]. Тому після того як у 1965 році Римська курія вимагала від Й. Сліпого вплинути на ініціаторів патріархального руху, щоб ті припинили свою акцію на підтримку патріархату, в листі до Держсекретаря Ватикану кардинала Амлето Чіконьяні глава УГКЦ зазначив, що тема патріархату виникла ще до його приїзду до

Рима, а тому не вважає себе відповідальним за спонтанне зародження руху на його (патріархату) підтримку [Лист Йосифа Сліпого до Амлето Чіконьяні від 6 квітня 1965 року].

Висновки. Ідея піднесення Української Греко-Католицької Церкви до статусу патріархату, озвучена Йосифом Сліпим під час другої сесії II Ватиканського собору в жовтні 1963 року, базувалась не лише на передісторії цього питання з кінця XVI до першої половини XX століття. Протягом 1945–1962 років вона була предметом обговорення в середовищі третьої хвилі української еміграції як поміж представників еміграційного політикуму, так і серед єпископів, богословів і мирян УГКЦ. З позиції єпископату УГКЦ, патріархат міг стати об'єднавчим чинником для українських греко-католиків і православних, а з огляду заснування нових митрополій в Канаді і США – інтеграційним і координаційним центром Церкви. Серед ширших кіл української діаспори (головним чином серед представників повоєнної хвилі еміграції) патріархат розглядався в перспективі викликів асиміляції і дезінтеграції, а у віддаленій перспективі – як ефективний чинник допомоги відродженню Церкви в Україні. Близькість ідеї патріархату з ідеалами і цілями третьої хвилі української еміграції сприяла тому, що після 1964 року вона була активно підхоплена широкими колами її представників, які заснували мирянський патріархальний рух.

Список літератури

Babiak, A. (2005). *Legitimacy of the Ukrainian Patriarchate*. Lyon; Lviv: Missioner.

Baran, A. (1992). The Ukrainian Catholic Church. In W. W. Isajiw (Ed.), *The Refugee Experience: Ukrainian Displaced Persons After World War II* (p. 147–157). Edmonton: Canadian Institute of Ukrainian Studies Press, University of Alberta.

А. Бабінський. *Ідея патріархату УГКЦ в українській діаспорі...*

Bohachevsky-Chomiak, M. (2018). *Ukrainian Bishop, American Church: Constantine Bohachevsky and the Ukrainian Catholic Church*. Washington, D.C.: The Catholic University of America Press.

Соловій, М. (1960). *Недоліки нашого церковного життя*. Історичний архів УГКЦ в Римі, Фонд Богдана Лончини, б.п.

Лист Йосифа Сліпого до Миколи Чубатого від 6 серпня 1963 року. Історичний архів УГКЦ в Римі, Ф. 2, Оп. IVa, Спр. 9, Арк. 70.

Лист Йосифа Сліпого до Амлето Чіконьяні від 6 квітня 1965 року. Історичний архів УГКЦ в Римі, Ф. 2, Оп. IVa, Спр. 33, Арк. 8-10.

Johnson, P. C. (2012). Religion and Diaspora. *Religion and Society: Advances in Research*, 3 (1), 95–114.
<https://doi.org/10.3167/arrs.2012.030106>

Нагаєвський, І. (1961). *Об'єднання Церкви і ідея патріархату в Києві*. Торонто: Добра книжка.

Nahayewsky, I. (1962, June 6). Church Union and the Kievan Patriarchate. *America*, 3.

Нагаєвський, І. (1976). *Патріархати: Їх початок і значення в церкві та український патріархат: історично-правна студія*. Лондон: Центральний патріархальний комітет помісної української католицької церкви у Великій Британії.

Карбович, З. (1951). За велику справу. *Визвольний шлях*, 9 (48), 15–18.

Карбович, З. (1956). Ще раз про велику справу. *Визвольний шлях*, 27 (101), 266–270.

Кучабський, В. (Ред.). (1938). *Унійний з'їзд у Львові*. Львів: Богословське наукове товариство.

Лончина, Б. (1946). *Українська Католицька Церква і ми*. Мюнхен; Міттенвальд.

Luciuk, L. Y. (2000). *Searching for place: Ukrainian Displaced Persons, Canada, and the Migration of Memory*. Toronto; Buffalo: University of Toronto Press.

Марусин, М. (2008). *Архіпастир скитальців*. Архієпископ Іван Бучко. Львів: Опілля.

Пастирське послання українських владик до українського народу. (1959). Рим.

Промова Митрополита Кир Максима виголошена під час вечірнього бенкету. (1959). В *Українська католицька митрополія в Злучених Державах Америки* (с. 97–98). Філядельфія: Філядельфійська Архиепархія Візантійського Обряду.

Ребет, Л. (1956а, Липень 22). За релігійну толерантність. *Український самостійник*, 1–2.

Ребет, Л. (1956b, Жовтень 28). Геть від російського православ'я. *Український самостійник*, 3.

Ребет, Л. (1957, Лютий 3). Чи наші Церкви на еміграції підготовані до майбутніх завдань? *Український самостійник*, 3–4.

Спільне пастирське послання української католицької єрархії вільного світу з нагоди оснування Української католицької митрополії цілої Канади у Вінніпегу. (1957). *Логос*, VIII (1), 8–17.

Соборне послання Архипастирів Української Греко-Православної Церкви в Канаді, Української Православної Церкви в Сполучених Штатах Америки й Української Автокефальної Православної Церкви на чужині. (1960). *Віра і культура*, 8, 1–3.

Sökefeld, M. (2006). Mobilizing in Transnational Space: A Social Movement Approach to the Formation of Diaspora. *Global Networks*, 6 (3), 265–284. <https://doi.org/10.1111/j.1471-0374.2006.00144.x>

Tweed, T. A. (1997). *Our Lady of the Exile: Diasporic Religion at a Cuban Catholic Shrine in Miami*. New York: Oxford University Press.

Лист Петра Ісаїва до Миколи Чубатого від 23 жовтня 1959 року. Український Музей-Архів у Стемфорді (Коннектикут, США), Фонд Миколи Чубатого, Тека «Г-І», б. п.

Чубатий, М. (1959). Найстарша і наймолодша Митрополії Української Церкви. В *Українська католицька митрополія в Злучених Державах Америки* (с. 287–292). Філядельфія: Філядельфійська Архиепархія Візантійського Обряду.

Чубатий, М., Полонська-Василенко, Н. (1949). Історія Церкви. У В. Кубійович, З. Кузеля (Ред.), *Енциклопедія українознавства. Загальна частина* (Т. 2, с. 601–622). Мюнхен; Нью-Йорк: Наукове Товариство ім. Шевченка.

References

- Babiak, A. (2005). *Legitimacy of the Ukrainian Patriarchate*. Lyon; Lviv: Missioner.
- Baran, A. (1992). The Ukrainian Catholic Church. In W. W. Isajiw (Ed.), *The Refugee Experience: Ukrainian Displaced Persons After World War II* (pp. 147–157). Edmonton: Canadian Institute of Ukrainian Studies Press, University of Alberta.
- Bohachevsky-Chomiak, M. (2018). *Ukrainian Bishop, American Church: Constantine Bohachevsky and the Ukrainian Catholic Church*. Washington, D.C.: The Catholic University of America Press.
- Chubaty, M. (1959). The Oldest and Youngest Metropolitanates of the Ukrainian Church. In *Ukrainian Catholic Metropolitan See Byzantine Rite U.S.A.* (pp. 287–292). Philadelphia: Byzantine Rite Archeparchy of Philadelphia. (In Ukrainian)
- Chubaty, M. & Polonska-Vasylenko, N. (1949). History of the Church. In V. Kubijovyč, & Z. Kuzelya (Eds.), *The Encyclopedia of Ukraine. General Section* (Vol. 2, pp. 601–622). Munich; New York: Shevchenko Scientific Society. (In Ukrainian)
- Joint Pastoral Message of the Ukrainian Catholic Hierarchy in the Free World on the Occasion of the Founding of the Ukrainian Catholic Metropolia of Canada in Winnipeg. (1957). *Logos*, VIII (1), 8–17. (In Ukrainian)
- Karbovych, Z. (1951). For the Great Case. *The Path of Liberation*, 9 (48), 15–18. (In Ukrainian)
- Karbovych, Z. (1956). Once Again About the Great Case. *The Path of Liberation*, 27 (101), 266–270. (In Ukrainian)
- Kuchabsky, V. (Ed.). (1938). *Union Congress in Lviv*. Lviv: Theological Scientific Society. (In Ukrainian)
- Lonchyna, B. (1946). *The Ukrainian Catholic Church and Us*. Munich; Mittenwald. (In Ukrainian)
- Luciuk, L. Y. (2000). *Searching for Place: Ukrainian Displaced Persons, Canada, and the Migration of Memory*. Toronto; Buffalo: University of Toronto Press.
- Marusyn, M. (2008). *The Archpastor of Refugees. Archbishop Ivan Buchko*. Lviv: Opillia. (In Ukrainian)

Metropolitan Cyr Maxim's Speech Delivered During the Evening Banquet. (1959). In *Ukrainian Catholic Metropolitan See Byzantine Rite U.S.A.* (pp. 97–98). Philadelphia: Byzantine Rite Archeparchy of Philadelphia. (In Ukrainian)

Nahayewsky, I. (1961). *Unification of the Church and The Idea of the Patriarchate in Kyiv*. Toronto: The Good Book. (In Ukrainian)

Nahayewsky, I. (1962, June 6). *Church Union and the Kyivan Patriarchate*. *America*, 3.

Nahayewsky, I. (1976). *Patriarchates: Their Beginnings and Significance in the Church and the Ukrainian Patriarchate: Historical & Juridical Research*. London: Central Patriarchal Committee of the Ukrainian Particular Catholic Church in Great Britain. (In Ukrainian)

Rebet, L. (1956a, July 22). For the Religious Tolerance. *The Ukrainian Independist*, 1-2. (In Ukrainian)

Rebet, L. (1956b, October 28). Away from Russian Orthodoxy. *The Ukrainian Independist*, 3. (In Ukrainian)

Rebet, L. (1957, February 3). Are Our Churches in Emigration Prepared for Future Tasks? *The Ukrainian Independist*, 3-4. (In Ukrainian)

Sökefeld, M. (2006). Mobilizing in Transnational Space: A Social Movement Approach to the Formation of Diaspora. *Global Networks*, 6 (3), 265–284. <https://doi.org/10.1111/j.1471-0374.2006.00144.x>

Soloviy, M. (1960). *The Disadvantages of Our Church Life*. The Historical Archive of the UGCC in Rome, Bogdan Lonchyna's Collection, no pagination. (In Ukrainian)

Josyf Slipyj's Letter to Mykola Chubaty, August 6, 1963. The Historical Archive of the UGCC in Rome, Col. 2, Des. IVa, Fol. 9, P. 70. (In Ukrainian)

Josyf Slipyj's Letter to Amleto Giovanni Cicognani, April 6, 1965, The Historical Archive of the UGCC in Rome, Col. 2, Des. IVa, Fol. 33, P. 8-10. (In Italian)

Johnson, P. C. (2012). Religion and Diaspora. *Religion and Society: Advances in Research*, 3 (1), 95–114. <https://doi.org/10.3167/arrs.2012.030106>

А. Бабінський. Ідея патріархату УГКЦ в українській діаспорі...

The Pastoral Message of the Ukrainian Bishops to the Ukrainian people. (1959). Rome. (In Ukrainian)

The Epistle of Bishops of the Ukrainian Greek-Orthodox Church in Canada, the Ukrainian Orthodox Church in the United States of America and the Ukrainian Autocephalous Orthodox Church Abroad. (1960). *Faith and Culture*, 8, 1–3. (In Ukrainian)

Tweed, T. A. (1997). *Our Lady of the Exile: Diasporic Religion at the Cuban Catholic Shrine in Miami*. New York: Oxford University Press.

Petro Isajiw's Letter to Mykola Chubaty, October 23, 1959. Ukrainian Museum-Archive in Stamford (CT, USA), Mykola Chubaty's Collection, Fol. «H-I», no pagination. (In Ukrainian)